

דף צא

הערות וציונים

'אלא מעתה חישוב להוציא כל ביתו הכי נמי דלא מיחייב עד דמפיק לכוליה?' — פירוש, כגון שקיפל כלי ביתו ובודעתו לקפל את כולם וסבר שכך עשה, והרי אינו מחשיבה כחבילה בפחות מכך, ולבסוף נמצא שלא היו שם כולם, האם נפטור אותו בגלל מחשבתו?! ('הדושי הר"ן). ובספר חדש האביב כתב לפרש קושית הגמרא, כגון אדם עשיר שאין חשוב בעיניו אלא הרבה).

— לפרש"י הקושיא היא על דברי אביי. ונראה לפרש: ללא דברי אביי, אמנם מבואר במשנה שמחשבת האדם הראשונה קובעת, אך אם חישוב להוציא כל ביתו כאחת ולבסוף הוציא מעט מעט, אין סברה שייפטר, כי בשעת הוצאה הלא החשיב כמות מעטה להוצאתו. אבל לפי אביי שייך מצב שהוציא בסתם ואעפ"כ לא בטלה מחשבתו הראשונה. ואם כן, באופן שחישוב להוציא את כל ביתו והוציא מעט מעט בסתם — ייפטר, שהרי לפי דעתו הראשונה אין לגביו חשיבות לכמות מועטת זו שהוציא.

'הוציא חצי גרוגרת לזריעה ותפחה ונמלך עליה לאכילה... הוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה ונמלך עליה לזריעה...' — נקט האופן המצוי יותר, שלאחר שתפחה ונראתה לאכילה — נמלך לאכילה, וכן לאחר שצמקה נמלך לזריעה. (עפ"י מהרש"א).

ואם נמלך לאכילה ורק אחר כך תפחה לכגרוגרת, אפשר שתלוי הדבר בבעיה האחרונה האם יש 'דיחוי' לענין שבת. (וכן נראה לדייק מתוך דברי בעל המאור). ואולם לפי דברי התוס' אולי יש מקום לומר הואיל ולפי מחשבתו הראשונה, לזריעה, לא נדחה על ידי צימוקה, שמה אין זה נחשב 'דיחוי'.

נמלך לזריעה ואחר כך צמקה — התוס' כתבו שדינו כדין צמקה ואחר כך נמלך, ואין שייך בזה 'דיחוי', לפי שראוי הוא לפי מחשבתו האחרונה. ואולם ב'הדושי הר"ן' כתוב שבאופן זה ישתנה הדין. (וכן צדד הרז"ה בתירוץ אחד), ופשטות כוונתו שיהא הדבר תלוי בשאלת 'דיחוי'. אך אולי רצונו לומר שאפילו לפי הצד בגמרא שאין דיחוי לענין שבת, כאן יש תרתי לריעותא, גם נדחה שעה אחת משיעור חיוב, וגם שינה את מחשבתו הראשונה, הלכך באופן זה ודאי אינו חוזר לדינו הקודם).

'אי לענין טומאה, כביצה אוכלין בעינן' — על שיטות הראשונים בדין קבלת טומאה בפחות מכביצה — ע' בפירוט במובא בנבחים לא. וע"ע במובא שם קו. עוד בענין זה בהקשר לסוגיתנו — ע' שער המלך הל' ברכות ו,א.

'אבא שאול אומר: שתי הלחם ולחם הפנים שיעורן כגרוגרת' — אף על פי שמיד כשיצאו חוץ לחומת העזרה, שוב אינם ראויים לאכילה — חייבים על הוצאתם, שהרי מצוה לשרפם ככל פסולי המוקדשים, וצריך להצניעם כדי לשרפם. ובדין היה ששיעורם בכזית, אך לפי שהם באים מכח אכלים, לא יהא סופם חמור מתחילתם — לכך שיעורם בכגרוגרת. (תוס' הרי"ד)

(ע"ב) 'קופה שהיא מליאה פירות ונתנה על אסקופה החיצונה, אף על פי שרוב פירות מבחוץ פטור עד שיוציא את כל הקופה' — 'אסקופא חיצונה' היא רשות הרבים, שאינה מקורה, וכגון שהרבים מכתפים עליה, וטעם הפטור הוא לפי שמקצת מן הקופה נמצא בפנים ('הדושי הר"ן').

על קושיית האחרונים (רעק"א ועוד), מדוע אין אומרים 'קלוטה כמי שהונחה' או 'מהלך כעומד' לענין העברה מרשות לרשות, שלעולם יש לפטור משום שהחפץ נחשב כמונח באמצע, כשאיגודו במקום פטור — ע' קהלות יעקב — שבת ו,ב; ברכת מרדכי ח"א לג,ו; בית ישי יב.

'אמר חזקיה: לא שנו אלא... ורבי יוחנן אמר: אפילו...' — ע' במנחות קד. שם הראנו קו כללי במחלוקת שבין חזקיה ותלמידו רבי יוחנן; שיטת רבי יוחנן להעמיד המשנה ככולי עלמא ולא כדברי חזקיה כחד תנא, וכן להעמידה בכל אופן ולא באוקימתא מסוימת כדברי חזקיה. ועוד מצוינים שם כמאה מקומות שבהם נחלק רבי יוחנן עם חכמים אחרים, ובכולם שיטת רבי יוחנן להרחיב את הנושא ולא להגבילו — הן לענין העמדה באוקימות ואלבא דכולי עלמא, הן מבחינת אפשרויות יישום הדין וחלותו, או הרחבת המשמעות הלשונית.

'מתיב רב ביבי בר אביי: הגונב כיס בשבת...' — ע' אריכות רבה (בבאור סוגיתנו עפ"י המבואר בכתובות לא, ובישוב פסקי הרמב"ם) בשער המלך — הלכות גניבה ג,ב; חדושי הגר"ח הלוי ואבי עזרי — שם; שו"ת בית זבול ח"ב יט; קהלות יעקב — כתובות לב לו, ובח"ה טו.

דף צב

'זהאיכא מקום חלמה דאי בעי מפקע ליה ושקיל' — ללא קלקול הכיס. (חדושי הר"ן). והמאירי פרש: שיכול ליטול המעות ללא איסור תורה של חילול שבת, כגון שמרחיב את מקום התפירה — רק אז דנים אותו כעשוי כבר, אבל אם אי אפשר לו ללא איסור, אינו מוחזק שיחלל שבת (הגם שהוא גנב) ואין דנים אותו כעשוי.

'המוציא בין בימינו בין בשמאלו... חייב' — לא שמענו כאן שהעושה בשמאל חייב אלא בענין מלאכת הוצאה, אבל בשאר מלאכות אין הדבר ברור; כי הנה להלן (קג). מבואר שהכותב בשמאל [שלא כדרך הרגילה] — פטור. אך אפשר דוקא כתיבה שמצריכה דקדוק רב, ולא שאר מלאכות. והדבר שנוי במחלוקת הפוסקים; יש סוברים שהוא הדין לשאר מלאכות שרגילים לעשותן בימין, כגון תולש ובורר — אם עשאן בשמאל פטור מן התורה משום 'שלא כדרך'. (ע' בחדושי הר"ן להלן קל. שהמל והעושה חבורה בשמאל פטור כמו בכתיבה. כן כתב הגר"מ בנט בספרו 'מגן אבות' לענין בורר בשמאל. וכן מובא מרא"מ הורביץ ומ'חזון יחזקאל'). ויש סוברים שחייב. (חיי אדם ט,ב; משנ"ב שם, ועוד. מובא בשבט הלוי ח"ח קעו. ונשאר ב'צ"ע לדינא'. וע' גם מנחת שלמה ח"ב כו,ד לענין חליבה. וע"ע דעות הפוסקים בזה, ב'מגדים חדשים' כאן).

'זמשא בני קהת מנלן דכתיב על המשכן ועל המזבח סביב, מקיש מזבח למשכן, מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות' — ואם תאמר מדוע צריך ללימוד זה הלא די להוכיח מכך שהמזבח או הארון הנישא על הכתף ודאי היו נתונים למעלה מעשרה טפחים — מכאן הוכיח הרשב"א (להלן צט): שאין לפטור מוציא חפץ כשאגודו במקום פטור אלא אם גופו של החפץ גבוה יותר מעשרה ויוצא מרשות הרבים וכד', שהוא אוכל כל גובה הרשות, אבל חפץ קטן שבולט החוצה — לא. (ראה עוד אריכות בשאלה זו בשו"ת רבי צבי הירש חיות (לו) — מובא במהרש"ם כאן. וערש"ש; שו"ת אבני נזר או"ח נד,ד).